Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

VASTINE KUULEMISEEN

25.1.2023

VN/32878/2021
VN/32878/2021-MMM-21

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI ELÄINTAUTILAIN MUUTTAMISESTA (HE 286/2022 VP)

Maa- ja metsätalousministeriön edustajat ovat maa- ja metsätalousvaliokunnan järjestämässä asiantuntijakuulemisessa 20.1.2023 esitelleet otsikkokohdassa mainittua hallituksen esitystä. Ministeriö on myös saanut nähtäväkseen valiokunnalle kirjallisesti toimitetut asiantuntijalausunnot.

Maa- ja metsätalousministeriö tiivistää alle maa- ja metsätalousvaliokunnan kuulemisessa esitetyt kannanotot ja toteaa vastineenaan kunnioittavasti seuraavaa:

Asiantuntijakuulemisen palaute

Oikeusministeriö on ilmoittanut, ettei sillä ole lausuttavaa esityksestä.

Valtiovarainministeriö on lähettänyt valiokunnalle esityksen lausuntokierroksella antamansa lausunnon sekä valiokunnalle antamassaan lausunnossa tiivistänyt lausunnon sisältöä. Valtiovarainministeriö on todennut, että esityksen mukaan siihen sisältyvät ehdotukset mahdollistaisivat valtion varojen käyttämisen eläintautikustannusten korvaamiseen pääosin nykyiseen tapaan. Lausunnossa on viitattu hallituksen esitykseen sisältyviin arvioihin, joiden mukaan eräät täsmennykset ja muutokset hillitsisivät valtion kustannuspainetta. Arvioiden mukaan täsmennyksillä ja muutoksilla ei kuitenkaan olisi vaikutusta valtion vuoden 2023 talousarvioon, sillä suuria kustannuksia ja vahinkoja aiheuttavia taudinpurkauksia ei esiinny vuosittain, vaan satunnaisesti, jolloin korvausten maksamiseen on tarvittu lisätalousarvioissa päätettyä rahoitusta. Esityksen mukaan siinä tarkoitetuilla muutoksilla ei lisätä viranomaisille uusia tehtäviä.

Valtiovarainministeriö on todennut, että valtion talousarvion momentilta 30.20.20 (Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta) maksettavat korvauskustannukset ovat olleet viime vuosina nousussa. Valtio maksaa myös sikatilojen salmonellatapauksissa väliaikaista tukea suorien korvausten muodossa, koska muunlaisten riskienhallintaa koskevien järjestelyjen kuten vakuutusten ja rahastoinnin toteuttamista koskevat selvitykset ovat maa- ja metsätalousministeriössä edelleen kesken. Valtiovarainministeriö on pitänyt olennaisena vaihtoehtoisten, muuhunkin kuin valtion yksinomaiseen korvausvastuuseen perustuvien korvausjärjestelmien tarkastelua. Valtiovarainministeriö on tämän johdosta kiinnittänyt lausunnossaan huomiota siihen, että jo nykyisen hallitukseen ohjelmaan sisältyy linjaus eläintautirahaston valmistelusta ja että eräissä EU-jäsenvaltioissa on toteutettu EU-sääntelyn puitteissa eläintautien korvaamiseen valtion ja elinkeinonharjoittajien tai niitä edustavien yhteisöjen rahoittamia rahastoja. Hallituksen esityksen mukaan parhaillaan selvitetään edellytyksiä perustaa valtion rahasto, johon kerättäisiin veroluonteisia maksuja elinkeinolta ja josta valtio maksaisi korvauksia taudinpurkausten yhteydessä.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ilmoittaa kannattavansa esitystä. Se on esitysluonnoksen lausuntokierroksella katsonut, että vakavassa eläintautitilanteessa ja varsinkin A-luokan

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Maa- ja metsätalousministeriö PL 30 00023 Valtioneuvosto	 Hallituskatu 3 A Helsinki	 0295 16001 +358 295 16001		 kirjaamo.mmm@gov.fi

tautien (mm. ASF, lintuinfluenssa) osalta korvaukset tuotannonmenetyksistä tulee korvata yritysmuodosta tai lakisääteisestä vakuutusvelvoitteesta (MYEL- vai YEL-vakuutukset) riippumatta kotieläintaloutta harjoittaville yrittäjille. Asia on lausunnon mukaan huomioitu esitysluonnoksen jatkovalmistelussa.

Ruokavirasto toteaa, että se on osallistunut esitysluonnoksen valmisteluun ja että sen näkemyksiä on monelta osin otettu huomioon valmisteluvaiheessa. Ruokavirasto katsoo, että rajoitusvyöhykkeiden asettamiseen liittyvää toimivaltaa on syytä tarkentaa hallituksen esitykseen kirjatulla tavalla. Eläintautien torjunnassa on ensiarvoisen tärkeää, että eri viranomaisten toimivalta on selkeästi määritetty säädöstasolla, jotta taudin torjuntatoimiin voidaan ryhtyä viivytyksettä. Ruokavirasto myös katsoo, ettei ehdotettu laboratoriotoimintaan liittyvä muutosehdotus aiheuta eläintautien leviämisen vaaraa, vaan sujuvoittaa tältä osin tieteelliseen tutkimukseen liittyvää laboratoriotoimintaa.

Ruokaviraston lausunnon mukaan eläintaudeista maksettaviin korvauksiin liittyvät muutokset ovat välttämättömiä EU-säädöksissä tapahtuvien muutosten vuoksi. Koska lopulliset säädökset valmistuivat vasta hallituksen esityksen antamisen jälkeen, tulee lakiesitykseen vielä tehdä muutokset, jotka maa- ja metsätalousministeriö on esittänyt omassa lausunnossaan valiokunnalle. Ruokavirasto on jo aiemmin kiinnittänyt maa- ja metsätalousministeriön huomioita siihen, että eläintautilain nojalla maksettavien korvausten määräytymisperusteita tulisi nykyisessä eläintautilaissa selkeyttää mm. perkaamojen ja teurastamojen osalta, eläinten arvon korvaamisen osalta sekä sen osalta, millaisille toimijoille tuotannonmenetyksestä aiheutuvaa toimeentulon menetystä on tarkoitus korvata. Ruokavirasto katsoo, että hallituksen esitys täsmentää ja selkeyttää korvausten maksamisen perusteita näiltä osin.

Suomen Kalankasvattajaliitto lausuu, että ehdotettu täsmennys eläimen käyvän arvon määrittämisajankohdasta yhdenmukaistaisi ja selkeyttäisi arviointia sekä korvausten myöntämistä. Suomen Kalankasvattajaliitto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että lopetettaviksi määrättyjen kalojen arvon määrittely perustuu kalojen yhteismassaan ja otannalla laskettavaan yksilön keskiarvopainoon, eikä tätä kokonaispainoa voida määrittää luotettavasti ennen eläinten lopetushetkeä.

Tuotannonmenetysten korvaamiset ovat jo voimassa olevan lain sanamuodon mukaan harkinnanvaraisia ja edellyttävät, että vahingot vaikeuttavat merkittävästi toimijan toimeentuloa. Vesiviljely eroaa kuitenkin muusta kotieläintuotannosta siinä, että riskeihin ei ole mahdollista itse vaikuttaa samassa määrin. Eläintauti voi levitä luonnossa vesiviljely-yritykselle myös siinä tapauksessa, että kaikkia varotoimenpiteitä on noudatettu, esim. myös velvoiteistutusten tai kalojen ylisiirtojen kautta. Tällaisessa tapauksessa on varsin epäoikeudenmukaista, jos yrittäjä joutuu kärsimään vahingon korvauksetta. On myös syytä huomata, että ruokakalankasvatuksen tuotantokierto on pitkä (2–3 vuotta), joten tuotannon uudelleenkäynnistys tautisaneerauksen jälkeen vaatii aikaa ja tapahtuu luontaisen vuosirytmiikan takia viiveellä.

- **Maa- ja metsätalousministeriö** toteaa, että 83 §:n 1 momenttiin ehdotetun täsmennyksen mukaan viranomaisen määräyksestä lopetettujen eläinten käypä arvo määriteltäisiin sen arvon perusteella, joka eläimillä oli juuri ennen, kun heräsi tai vahvistettiin epäily eläintaudin esiintymisestä. Tämä täsmennys olisi yhdenmukainen maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen vaatimuksen kanssa.

- Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 20) todetaan, että korvauksessa ei otettaisi huomioon eläintaudin aiheuttamaa arvon alentumista eikä lähtökohtaisesti myöskään sitä kasvua, joka tapahtuu taudin toteamisen ja päätöksen täytäntöönpanon välillä. Perusteluissa todetaan edelleen, että on kuitenkin otettava huomioon, että lopetettaviksi määrättyjen kalojen arvon määrittelyssä olennaisia ovat tiedot kalojen yhteismassasta ja otannalla laskettavasta yksilön keskiarvopainosta, joita verrataan lopetuksen jälkeisen punnituksen tuloksiin.

- Valtion korvaukset viimeisen viiden vuoden aikana ovat pääasiassa kohdentuneet vesiviljelyssä esiintyviin tauteihin. Korvaukset ovat olleet useita miljoonia euroja, johtuen vesiviljelylaitosten suuresta koosta. Vesiviljelyssä on mahdollista vaikuttaa tautien esiintymiseen käyttäen varovaisuutta eläinten hankinnassa. Muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa tai Norjassa ei pääsääntöisesti makseta korvauksia vesiviljelyssä esiintyvien tautien yhteydessä. Jos valtion korvausten määrää ei pystytä rajaamaan laissa säädetyin keinoin, on todennäköistä, että koko korvausjärjestelmää joudutaan arvioimaan uudelleen.

Kalatalouden Keskusliitto kiittää lausuntomahdollisuudesta ja toteaa, että hallituksen esitys eduskunnalle voidaan liiton puolesta hyväksyä sellaisenaan.

Helsingin yliopiston eläinlääketieteellinen tiedekunta ilmoittaa, että sillä ei ole huomautettavaa hallituksen esitykseen. Tiedekunnan esittämät huomiot aiemmin lausuttavana olleeseen esitysluonnokseen on huomioitu hallituksen esityksen valmistelussa.

Maa- ja metsätalousministeriön ehdottamat täydennykset ja muutokset

Sen vuoksi, että hallituksen esitys on aikataulusyistä esitelty ryhmäpoikkeusasetusten ollessa vielä luonnosvaiheessa, lakiesitykseen on maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan tarpeen tehdä eräitä muutoksia. Ministeriö on 20.1. päivätyssä kirjallisessa lausunnossaan perustellut muutostarpeita sekä esittänyt alla olevan ehdotuksensa muutosten toteuttamistavasta lakiehdotuksen 86 §:ään. Perustelujen osalta ministeriö viittaa aiempaan lausuntoonsa.

86 §

Kustannusten ja korvausten maksamista koskevat rajoitukset

Tässä luvussa säädettyihin kustannuksiin ja korvauksiin sovelletaan maatalousalalla toimivien yritysten osalta tiettyjen maa- ja metsätalousalan ja maaseutualueiden tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen (EU) 2022/2472~~maatalousalalla toimivien yritysten osalta maa- ja metsätalousalan ja maaseutualueiden tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti ja komission asetuksen (EU) N:o 702/2014 kumoamisesta annetun komission asetuksen (EU) …/… ~~ I lukua ja 26 artiklaa.

Vesiviljelyalalla toimivien yritysten osalta tässä luvussa säädettyihin kustannuksiin ja korvauksiin sovelletaan kalastus- ja vesiviljelytuotteiden tuottamisen, jalostamisen ja kaupan pitämisen alalla toimiville yrityksille myönnettävien tukien tiettyjen muotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen (EU) 2022/2473~~kalastus- ja vesiviljelytuotteiden tuottamisen, jalostamisen ja kaupan pitämisen alalla toimiville yrityksille myönnettävien tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti sekä komission asetuksen (EU) N:o 1388/2014 kumoamisesta annetun komission asetuksen (EU) …/… ~~ I lukua ja 42 artiklaa.

Tässä luvussa tarkoitettuja kustannuksia ja menetyksiä ei korvata, jos ne ovat syntyneet eläinten teurastamisessa tai perkaamisessa, eläinperäisten tuotteiden jatkojalostuksessa tai muiden tuotteiden tai rehujen valmistuksessa taikka eläinperäisten tuotteiden tai muiden tuotteiden kaupan pitämisessä tai jos ne ovat aiheutuneet:

1) 1 momentissa mainitun asetuksen 2 artiklan 34 kohdassa tarkoitetulle suurelle yritykselle; tai
2) yritykselle, joka ei ole noudattanut eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta annetun lain (300/2001) 1 §:ssä tarkoitettua tuen takaisinperintäpäätöstä.

Korvausta 83—85 §:ssä tarkoitetuista menetyksistä ei makseta maatalousalalla toimiville 1 momentissa mainitun asetuksen 2 artiklan 59 ~~60~~ kohdassa tarkoitetulle vaikeuksissa olevalle yritykselle, ellei vaikeuksiin joutuminen johdu taudinpurkauksesta.

~~Jos t~~Tässä luvussa tarkoitetut kustannukset ja menetykset korvataan tämän luvun säännösten mukaisesti vain, jos ne ovat aiheutuneet eläintaudista, joka on~~ei ole~~ luetteloitu tauti, uusi tauti tai eläinterveyssäännöstön 226 artiklan mukaisesti kansallisilla toimenpiteillä vastustettava vesieläimissä esiintyvä tauti tai~~kka~~ joka on~~jota ei ole~~ mainittu Maailman eläintautijärjestön vahvistamassa eläintautien luettelossa, TSE-asetuksessa, zoonoosiasetuksessa tai zoonoosidirektiivissä.~~, ne korvataan tämän luvun säännösten mukaisesti:~~

~~1) maatalousalalla toimivalle yritykselle vain, jos aiheutunut vahinko on vakava ja ylittää 30 prosenttia toimijan vuosituotannosta tai -tulosta laskettuna edeltäneiden kolmen vuoden keskiarvona taikka edeltäneisiin viiteen vuoteen sisältyvien kolmen vuoden keskiarvona siten, että suurin ja pienin vuosituotanto tai -tulo jätetään huomioimatta, ja jos kyseisen taudin riskeihin ei ole tarjolla vakuutusturvaa, joka korvaa vähintään 50 prosenttia toimijan vuosituotannosta tai tuotantoon liittyvistä tuloista;~~

~~2) vesiviljelyalalla toimivalle yritykselle vain, jos kyse on uudesta taudista.~~

Korvauksen määrästä vähennetään samoista kustannuksista tai menetyksistä vakuutussopimuksen tai muun lain perusteella maksettavat korvaukset.

Yhteenveto

Yhteenvetona maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ministeriö on 20.1. itse ehdottanut hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 86 §:n muuttamista edellä kuvatulla tavalla. Ruokavirasto on kannattanut kyseisiä muutoksia.

Muutoin kuultavat tahot ovat suhtautuneet esitykseen myönteisesti eivätkä ole esittäneet lakiehdotukseen muutoksia. Näin ollen maa- ja metsätalousministeriö kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä 86 §:ää lukuun ottamatta muuttamattomana.

Osastopäällikkö Minna-Mari Kaila

Lainsäädäntöneuvos Johanna Wallius

Vastaanottajat

VN/32878/2021-MMM-21

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Wallius Johanna 91214207S	Kaila Minna-Mari 912661456
2023-01-25	2023-01-25